

Utlåtande 2005:100 RVIII (Dnr 303-2115/2004)

Uppsägning av markupplåtelseavtal om återvinningsstationer

Hemställan från renhållningsnämnden

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande
Renhållningsnämnden får i uppdrag att senast den 30 december
2005 säga upp gällande markupplåtelseavtal för omförhandling
enligt föredragande borgarrådets synpunkter.

Föredragande borgarrådet **Viviann Gunnarsson** anför följande.

Bakgrund

Gällande avtal för markupplåtelse för återvinningsstationer godkändes av kommunfullmäktige den 16 december 1996, *bilaga*. Avtalet löper fram till den 1 januari 2007 och måste sägas upp senast den 30 december 2005 för att inte automatiskt förlängas.

Ansvarsfördelningen inom staden har förändrats på flera punkter sedan avtalet undertecknades av gatu- och fastighetsnämnden. Idag är renhållningsnämnden stadens avtalspart och stadsdelsnämnderna har ansvar för bygglov-givning och markupplåtelse. I markupplåtelseavtalet anges bland annat hur behållarna skall skötas och att behållarna skall tömmas med sådan regelbundenhet att de inte blir överfulla. Om materialbolagen i väsentlig mån åsidosätter sina förpliktelser enligt avtalet och efter tillsägelse inte vidtar rättelser inom 20 dagar äger staden rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan.

Med anledning av avtalets utformning och de nämnda organisatoriska förändringarna inom staden har renhållningsnämnden följt upp nuvarande avtal

och konstaterat att det föreligger behov av uppdatering. Renhållningsnämnden föreslår därför att kommunfullmäktige ger nämnden i uppdrag att säga upp avtalet för omförhandling.

Renhållningsnämnden har även andra förslag när det gäller ansvaret för återvinningsstationerna. Dessa hanteras i ett separat ärende.

Remisser

Renhållningsnämndens förslag har remitterats till stadsledningskontoret samt stadsdelsnämnderna Vantör, Bromma, Enskede-Årsta och Katarina-Sofia för synpunkter. Stadsdelsnämndernas svar berör inte uppsägningstiden av avtalet och redovisas därför endast i ett separat ärende.

Stadsledningskontoret tillstyrker att gällande markupplåtelseavtal för återvinningsstationer sägs upp för omförhandling.

Mina synpunkter

Gällande avtal för markupplåtelse för återvinningsstationer löper fram till den 1 januari 2007 och måste sägas upp senast den 30 december 2005 för att inte automatiskt förlängas. Genom att säga upp det i god tid får renhållningsnämnden möjlighet att teckna ett nytt avtal som ger bättre förutsättningar för ett fungerande insamlingssystem för förpackningar i Stockholm. Det nya avtalet kan också anpassas till förändringar i lagstiftning, riktlinjer och organisation inom avfallsområdet.

I enlighet med EU:s avfallshierarki, som tillämpas i Stockholm, skall i första hand uppkomsten av avfall minimeras, i andra hand skall produkterna återanvändas och i tredje hand skall materialet återvinnas. Tidningar och förpackningar faller under producentansvaret. Det är alltså producenterna som ansvarar för att det finns ett lämpligt insamlingssystem. Vad som utgör ett lämpligt insamlingssystem med god service åt medborgarna i olika delar av staden måste kommunen och producenterna genom samråd skapa en gemensam syn om och detta skall producenterna tillhandahålla utan extra kostnader för konsumenterna. Stadens, liksom statens inriktning är tydlig, den fastighetsnära källsorteringen skall öka. Återvinningsstationerna utgör ett komplement till den fastighetsnära insamlingen av förpackningar.

Det nya markupplåtelseavtalet, som ska träda i kraft den 1 januari 2007 ska bygga på en helhetssyn på producenternas insamlingssystem. En förutsättning för att få markupplåtelse för återvinningsstationer ska vara att det finns åtaganden om utbyggnad av den fastighetsnära insamlingen för hushåll och en

utveckling av ett fungerande system för insamling av verksamheternas förpackningar och returpapper. Det måste också finnas långtgående garantier för hur återvinningsstationerna sköts.

Det är kommunens tillsynsmyndighet som gör en bedömning av om producenternas insamlingssystem uppfyller gällande krav och regler ifråga om lämplighet och god service. Vi har för avsikt att utöka tillsynen av producenternas insamlingssystem och Naturvårdsverket har aviserat att det under året kommer en tillsynsvägledning till kommunerna om tillsyn över producentansvaret för förpackningar och returpapper.

I ett framtida avtal bör hänsyn tas till att det för medborgarna inte är tydligt vilken del av avfall kommunen ansvarar för och vilken del som producenterna ansvarar för. Kommunen har, genom renhållningsnämnden, det övergripande informationsansvaret för stadens avfallshantering. En samordning av kommunens och producenternas system gör det enklare för medborgarna och möjligheterna för en högre insamlingsgrad ökar. Avfallshanteringen bör betraktas som en strategisk infrastrukturfråga.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Den fastighetsnära källsorteringen bör utredas vidare i samråd med berörda fastighetsägare. Det är rimligt att tydligare lagstiftning på området inväntas innan staden agerar.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Renhållningsnämnden får i uppdrag att senast den 30 december 2005 säga upp gällande markupplåtelseavtal för omförhandling enligt föredragande borgarrådets synpunkter.

Stockholm den 11 maj 2005

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Viviann Gunnarsson

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Kristina Alvendal* (alla m), *Lotta Edholm* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) och *Ewa Samuelsson* (kd) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Renhållningsnämnden beslutade den 31 mars 2004 att kommunfullmäktige föreslås uppdra åt renhållningsnämnden att senast den 30 december 2005 säga upp bifogat markupplåtelseavtal för omförhandling, att kommunfullmäktige föreslås uppdra åt renhållningsnämnden att i samråd med stadsdelsnämnderna utforma rutiner för uppföljning av markupplåtelseavtalet, att kommunfullmäktige föreslås besluta att staden under innevarande avtalsperiod med beaktande av bland annat sedvanlig stadsmiljöhänsyn medverkar till att i ökad utsträckning anpassa antalet insamlingsställen, antalet behållare och dess storlekar till kapacitetsbehoven vid prövning av markupplåtelser och bygglov, att renhållningsförvaltningen får i uppdrag att redan nu påbörja arbetet med utformningen av nästa avtal med materialbolagen, samt att därutöver anföra.

Stationerna är en viktig del av den lokala stadsbilden och stadsdelsnämnderna har goda förutsättningar att kunna kontrollera skötseln kring återvinningsstationerna. Trots viss förbättring under senaste tiden är många återvinningsstationer fortfarande skräpiga, nedklottrade och överfulla. Det visar att stationernas volymkapacitet för vissa fraktioner behöver utökas.

Att återvinningsstationerna är välanvända är emellertid ett tydligt tecken på att många sorterar sitt avfall, vilket innebär en motivation för oss förbättra möjligheterna för stockholmarna att källsortera. Inspiration bör hämtas både från andra svenska städer, stockholmarnas idéer och goda exempel runt om i staden.

De bästa förutsättningarna att sortera sitt avfall ges av fastighetsnära källsortering. Målet är också att den fastighetsnära sorteringen på sikt ska finnas för alla boende i staden. I takt med att detta blir verklighet kan också antal återvinningsstationerna minska. Detta står dock inte emot att skötseln av befintliga återvinningsstationerna måste förbättras.

Nämnden anser att förvaltningen måste använda sig av det befintliga avtalet med materialbolagen, i synnerhet för att öka behållarkapaciteten där det behövs.

Reservation anfördes av *Ewa Schenström m fl* (m) och *Karl Bern* (fp) med hänvisning till sitt förslag att bifalla förvaltningens förslag till beslut.

Renhållningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 24 februari 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Renhållningsnämnden uppdrog åt förvaltningen vid sammanträde 18 februari 2004, att till detta sammanträde redovisa vilka konkreta åtgärder förvaltningen ämnar vidta ifall materialbolagen inte uppfyller avtalet.

Förvaltningens förslag bygger dels på en fortsatt förebyggande dialog, dels på en mer decentraliserad ansvarsfördelning. Stadsdelsnämnderna föreslås få ett utökat ansvar för att följa upp att materialbolagen tar sitt ansvar enligt avtalet. Denna förändring har också ett naturligt samband med det ansvar som stadsdelsnämnderna idag har för gatuhållning och markupplåtelse samt bygglov för återvinningsstationerna.

Förvaltningen anser att ansvaret som stadens avtalspart även i fortsättningen ska finnas hos Renhållningsnämnden. Kommunfullmäktige föreslås ge Renhållningsnämnden i uppdrag att säga upp nu gällande avtal samt utforma ett nytt.

Bakgrund

Renhållningsnämndens beslut den 18 februari 2004

Vid Renhållningsnämndens sammanträde den 18 februari 2004 rapporterade förvaltningen om vilka sanktionsmöjligheter som finns i nuvarande avtal mellan staden och materialbolagen. Vidare redovisades ansvarsfördelning och pågående arbete för att förbättra insamlingen av förpackningar och tidningar vid återvinningsstationerna. Vid sammanträdet uppdrog nämnden åt förvaltningen att

1. till följande sammanträde redovisa vilka konkreta åtgärder förvaltningen ämnar vidta ifall materialbolagen inte uppfyller avtalet.
2. begära in materialbolagens tidsatta åtgärdsplaner mot nedskräpning och otillbörlig avfallslämning vid återvinningsstationerna, för nämndens kännedom.
3. undersöka möjligheterna att tillsammans med stadsdelsnämnderna och andra berörda ta initiativ till att inrätta s.k. miljövärdar som rapporterar nedskräpning.

Markupplåtelseavtalet

I det gällande avtalet för markupplåtelse för återvinningsstationerna, som godkändes av Kommunfullmäktige 16 december 1996, anges villkor för skötsel av stationerna.

I avtalet anges att behållarna ska hållas rena från klotter, affischer och dylikt samt regelbundet rengöras invändigt. Behållarna skall tömmas med sådan regelbundenhet att de inte blir överfulla. Staden äger rätt att vidta åtgärder på materialbolagens bekostnad, i det fall rättelse inte har vidtagits från materialbolagens sida inom 24 timmar från det de har emottagit en anmodan om rättelse. Tömning av samlingsbehållare eller annat störande arbete på återvinningsstationerna får inte ske före klockan 07.00 och inte senare än klockan 19.00. Staden äger rätt att ta ut vite om 3 000 kr vid konsta-

terad överträdelse. Om materialbolagen i väsentlig mån åsidosätter sina förpliktelser enligt avtalet och efter tillsägelse inte vidtar rättelser inom 20 dagar äger staden rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan. De sanktionsmöjligheter som avtalet föreskriver är i praktiken svåra att tillämpa.

Ansvarsfördelning

Ansvarsfördelningen i staden har på flera punkter förändrats sedan avtalet undertecknades av Gatu- och fastighetsnämnden. I dag är Renhållningsnämnden stadens avtalspart. Vid undertecknandet ansvarade Gatu- och fastighetsnämnden för markupplåtelse och Stadsbyggnadsnämnden för bygglovgivning. I dag har stadsdelsnämnderna ansvar för båda dessa områden. Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsansvar är oförändrat vad gäller olägenheter i form av lukt, skadedjur och buller.

Statistik

Markupplåtelseavtalet anger att materialbolagen årligen ska informera staden om uppnått insamlingsresultat och hur insamlat material tagits om hand. På begäran av Renhållningsförvaltningen rapporterar materialbolagen nu volymuppgifter kvartalsvis. Klagomålsstatistiken som inkommer till materialbolagens samordningsentreprenör översänds på begäran.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen har begärt in materialbolagens tidsatta åtgärdsplaner mot nedskräpning och otillbörlig avfallslämning vid stationerna.

För att förebygga problem vid återvinningsstationerna förordas såväl en nära dialog mellan förvaltning och materialbolag liksom dess företrädare i form av Förpackningsinsamlingen och samordningsentreprenören som att dialogen mellan stadsdelsförvaltningarna och materialbolagens företrädare utvecklas ytterligare.

För att på ett effektivt sätt kunna hantera situationer som uppstår ifall materialbolagen inte uppfyller de villkor för skötseln av återvinningsstationerna som anges i markupplåtelseavtalet, föreslår förvaltningen åtgärder angående ansvarsfördelning m.m. enligt nedan.

Uppsägning av markupplåtelseavtalet

Avtalet löper fram till 1 januari 2007 och måste sägas upp senast 30 december 2005, för att inte automatiskt förlängas. Med anledning av avtalets utformning och organisatoriska förändringar i staden föreligger behov av uppdatering. Förvaltningen föreslår att Kommunfullmäktige ger Renhållningsnämnden uppdrag att säga upp avtalet för omförhandling.

Ny ansvarsfördelning

Med utgångspunkt från dagens situation med ansvarsfördelning inom staden föreslår förvaltningen principer för ansvarsfördelningen inom staden enligt följande.

Eftersom stadsdelsnämnderna lokalt ansvarar för gatuhållning och snöröjning, föreslår förvaltningen att ansvaret för uppföljning av de delar av avtalet som ger staden rätt att vidta rättelse på materialbolagens bekostnad samt utdöma vite förs över på stadsdelsnämnderna. Kommunfullmäktige föreslås ge Renhållningsnämnden i uppdrag att tillsammans med Stadsdelsnämnderna utforma rutiner för uppföljning av markupplåtelseavtalet avseende såväl åtgärder med stöd av markupplåtelseavtalet som statistikuppgifter om inkomna klagomål och vidtagna åtgärder.

Ansvaret för att säga upp avtalet bör förbli hos Renhållningsnämnden, både med avseende på avtalets automatiska förlängning och om materialbolagen i väsentlig mån åsidosätter sina förpliktelser och inte vidtar rättelse i tid.

Volym- och klagomålsstatistik från materialbolagen

- ? Renhållningsnämnden har ansvaret för samordningen i frågor som rör producentansvaret. Det finns dock behov av en samlad rapportering från berörda parter av insamlade mängder fördelat på avfallslag, antal hämtställen, inkomna klagomål och vidtagna åtgärder. Följande sammanställningar bedöms som nödvändiga:
- ? kvartalsvis statistik angående mängder för respektive insamlat materialslag och antal hämtställen fördelat på återvinningsstationer och fastighetsnära insamling från materialbolagen
- ? månadsvis rapportering av inkomna klagomål och vidtagna åtgärder från materialbolagen

Övriga åtgärder

Problemen kring återvinningsstationerna beror bland annat på att antalet behållare är för få och för små. Mot den bakgrunden föreslås Kommunfullmäktige besluta att staden, med beaktande av bland annat sedvanlig stadsmiljöhänsyn, i samband med markupplåtelse och bygglovprövningen medverkar till att antalet insamlingsplatser och behållare samt behållarnas storlek bättre anpassas till kapacitetsbehoven.

Eftersom markupplåtelseavtalet är giltigt till och med 31 december 2006 bör bygglov och markupplåtelse inte beviljas för tiden bortom avtalsperioden.

Renhållningsförvaltningen har nämndens uppdrag att undersöka möjligheterna att tillsammans med stadsdelsnämnderna och andra berörda ta initiativ till att inrätta s.k. miljövårdar som rapporterar nedskräpning. Förvaltningen föreslår att frågan aktualiseras i dialog mellan förvaltningen och stadsdelsnämnderna.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret samt stadsdelsnämnderna Vantör, Bromma, Enskede-Årsta och Katarina-Sofia för synpunkter. Stadsdelsnämndernas svar berör inte uppsägningstiden av avtalet och redovisas därför endast i ett separat ärende.

Stadsledningskontorets synpunkter daterat den 21 mars 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Gällande avtal för markupplåtelse för återvinningsstationer godkändes av kommunfullmäktige den 16 december 1996. Ansvarsfördelningen inom staden har förändrats på flera punkter sedan avtalet undertecknades av gatu- och fastighetsnämnden. Idag är renhållningsnämnden stadens avtalspart. Vid undertecknandet ansvarade stadsbyggnadsnämnden för bygglovgivning och gatu- och fastighetskontoret för markupplåtelse. Idag har stadsdelsnämnderna ansvar för båda dessa områden.

I markupplåtelseavtalet anges att behållarna ska hållas rena från klotter, affischer och dylikt samt regelbundet rengöras invändigt. Behållarna skall tömmas med sådan regelbundenhet att de inte blir överfulla. Staden äger rätt att vidta åtgärder på materialbolagens bekostnad, i det fall rättelse inte har vidtagits från materialbolagens sida inom 24 timmar från det de har emottagit en anmodan om rättelse. Tömning av insamlingsbehållare eller annat störande arbete på återvinningsstationerna får inte ske före klockan 07.00 och inte senare än klockan 19.00. Staden äger rätt att ta ut vite om 3 000 kr vid konstaterad överträdelse. Om materialbolagen i väsentlig mån åsidosätter sina förpliktelser enligt avtalet och efter tillsägelse inte vidtar rättelser inom 20 dagar äger staden rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan. De sanktionsmöjligheter som avtalet föreskriver är i praktiken svåra att tillämpa på grund av att renhållningsnämnden saknar resurser för att kontinuerligt bevaka återvinningsstationernas skötsel.

Eftersom stadsdelsnämnderna lokalt ansvarar för gaturenhållning och snöröjning, föreslår renhållningsnämnden att ansvaret för uppföljning av de delar av avtalet som ger staden rätt att vidta rättelse på materialbolagens bekostnad samt utdöma vite förs över på stadsdelsnämnderna. Kommunfullmäktige föreslås ge renhållningsnämnden i uppdrag att tillsammans med stadsdelsnämnderna utforma rutiner för uppföljning av markupplåtelseavtalet avseende såväl åtgärder med stöd av markupplåtelseavtalet som statistikuppgifter om inkomna klagomål och vidtagna åtgärder.

Problemen kring återvinningsstationerna beror bland annat på att antalet behållare är för få och för små. Mot den bakgrunden föreslås kommunfullmäktige besluta att staden, med beaktande av bland annat sedvanlig stadsmiljöhänsyn, i samband med markupplåtelse och bygglovprövningen medverkar till att antalet insamlingsplatser och behållare samt behållarnas storlek bättre anpassas till kapacitetsbehoven.

Eftersom markupplåtelseavtalet är giltigt till och med 31 december 2006 bör bygglov och markupplåtelse inte beviljas för tiden bortom avtalsperioden.

Ansvar för att säga upp avtalet bör förbli hos renhållningsnämnden, både med avseende på avtalets automatiska förlängning och om materialbolagen i väsentlig mån åsidosätter sina förpliktelser och inte vidtar rättelse i tid.

Avtalet löper fram till den 1 januari 2007 och måste sägas upp senast den 30 december 2005 för att inte automatiskt förlängas. Med anledning av avtalets utformning och de nämnda organisatoriska förändringarna inom staden föreligger behov av uppdatering. Renhållningsnämnden föreslår därför att kommunfullmäktige ger nämnden i uppdrag att säga upp avtalet för omförhandling.

Stadsledningskontorets synpunkter

Stadsledningskontoret tillstyrker att gällande markupplåtelseavtal för återvinningsstationer sägs upp för omförhandling och att renhållningsnämnden i samråd med stadsdelsnämnderna utformar rutiner för uppföljning av avtalet. Stadsledningskontoret tillstyrker vidare att staden under innevarande avtalsperiod, med beaktande av bl.a. sedvanlig stadsmiljöhänsyn, medverkar till att i ökad utsträckning anpassa antalet insamlingsställen, antalet behållare och dess storlekar till kapacitetsbehoven vid prövning av markupplåtelser och bygglov.

Stadsledningskontoret ser det som en fördel att ansvaret för uppföljning av de delar av avtalet som ger staden rätt att vidta rättelse på materialbolagens bekostnad samt utdöma vite förs över på stadsdelsnämnderna. Stadsdelsnämnderna har genom sin kännedom om de lokala förhållandena och den direkta kontakten med medborgarna större möjlighet än renhållningsnämnden att följa upp hur materialbolagen sköter sina åtaganden enligt markupplåtelseavtalet.

Stadsledningskontoret ser det som angeläget att staden samverkar för att underlätta för materialbolagen att kunna uppfylla sina åtaganden. Renhållningsnämndens förslag, att kommunfullmäktige beslutar att staden under innevarande avtalsperiod, i samband med markupplåtelser och bygglovprövning ska medverka till att antalet insamlingsplatser och behållare samt behållarnas storlek bättre anpassas till kapacitetsbehoven, bör öka materialbolagens möjligheter att kunna uppfylla sina åtaganden. Förslaget stämmer väl med vad kommunfullmäktige uttryckt i budgeten för 2005.

Stadsledningskontoret noterar vidare att renhållningsnämnden vid formellt samråd med producenterna den 4 februari 2005 tydligt påtalat vad som omedelbart måste åstadkommas för att komma tillrätta med nuvarande brister i producenternas insamlingsystem. Vid samrådet togs även upp att staden under innevarande år kan komma att säga upp gällande markupplåtelseavtal för omförhandling och hur staden ser på hur ett nytt avtal bör utformas. Stadsledningskontoret finner således att renhållningsnämnden löpande arbetar aktivt för att förbättra situationen vid återvinningsstationerna och förbereder för ett omförhandlat markupplåtelseavtal. Renhållningsnämnden har även regelbundna möten med förpacknings- och tidningsinsamlingen samt dess samordningsentreprenörer för att bl.a. följa upp stationernas skötsel, klagomålshantering, lokalisering samt krav på åtgärder.